

פירוש השל"ה

דוש יכונה המקובל ר' ישעיה הורוויץ הלוי, שהיה דרשן ספואר ומחבר ספר שני ליהודי חברת ר"ת של"ה אשר נחפשו בכל המדינות ישראל והוא מלא דברי מוסר ויסודות האמונה, בעל השל"ה גולד כפראג בשנת ש"ה (1858) ולמד בישיבות המדרש'ל והר"ם מלובלין, וכיסו וקנהו נסע לארץ ישראל ויכלה יתר שנותיו בישיבת חכ"י המקובלים בצפת, ונפטר שם בשנת שס"ח (1828). ספר השל"ה נדפס באמסטרדם בשנת תומ"ה (1648), ונמצא בו פירוש על הגדה של פסח המובא פה.

בזכרנו כי כן אכלנו בענייתנו בגלות ותתפך הרע למוב, ואז מובנים דברי רש"י במ' ראה שכתב ח"ל: לחם עוני לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים עב"ל, וע"כ עצם החיוב הוא דוקא בלילה הראשון ודוקא לחם עוני, כי כן היה הנס בערם שמועבדים במצרים היו אוכלים בחפזם לסתור למלאכתם, ועתה נעשה חנם שכמוהו היה בחפזם בשביל לסתור הנאוולה והיה חלחם הזה מוכן לנאוולה מהנלוה, ע"ב אין יתאמן במצות עשירה כי צריך להיות טעם רוסח כמו שהיה בגלות ותתפך לנאוולה, וזוהי התורה שבעת ימים שלא לאכול חמץ, ואמרה התורה המעם בעצמה, למען תזכור את יום צאתך ממצרים וכו' כל הימים, ושבעת ימים חם החמץ הכוללים הכל, כמו שבעת ימי סוכות, אכן לא התמירה תורה שיחא כספ לחם עוני לנמר רק סבוח ויהי בלחם עוני חמץ ויעלה, וזה שאובלן בלילה הראשון הוא לחם עוני סכל ובל, ובשאר ימים סותר מצה עשירה רק שלא תעלה, והענין כי לחם עוני שאכלו בשעבודם לא אבפת להן דוקא מצה עשירה, וקשת חלם בי לא היתה כוונתם רק שלא ימתנו ער שתחמץ העיסה טעום במול מלאכה, אך מטחמס על הרוב לא אכלו מצה עשירה בימי עניים, ע"ב בלילה הראשון עת הנאוולה צריכים דוקא לחם עוני ממש, ובשבעת ימים סותר אף מצה עשירה רק שלא תעלה, וקראו המצה בלשון לחם עוני ע"ש זה, ונס מאחר שחבל הוא משום לחם דלילה הראשון קרוי בעצם לחם עוני שמחל רמח שבליהל הראשון קרוי בעצם לחם עוני משום שני מעמים, האחר שאז ענין עליו מה שאין כן בשאר ימים, ונס כי אז היא בפורסח כעני, ואמר עוד מעמים, כי למעם הראשון לחדר היה לו לומר לחם עונים, ולמעם השני לחדר חל"ל לחם עוני ולא עוני, ובעל זבה פסח מקשה הלא נס אמרור עונים? חח אינו כלום רמח שקראו לחם עוני שענין הוא לאפוקי חלחם בשאר הימים ולא לאפוקי מרור, ושאר הימים שנקרא לחם עוני הוא בשביל לחם דלילה הראשון כפרש"י, ואמר עוד דבר אחר מה דרבו של עני הוא מסיק וכו', בזה רמח לישב ביותר למח נקרא בל שבעת לחם עוני ואמר על שם שאינו מחסך תעלה כגון הדרך שיש באפי"ת העני שמסבח הסחירות אינו בא לירי היטמן.

פירוש השל"ה 11 נתחברת בלשון תרגום תנ"ך

חא לחמא עניא, אמר שמואל לחם עוני שענין עליו רברים הרבה, ר"א מה דרבו של עני בפורסח וכו', ר"א מה דרבו של עני הוא מסיק ואשנת אופח וכו', כתיב במ' ראה לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזם יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים חל"ל הראשון, ועוד קשת וכו' החפזון הנה דוקא בלילה הראשון, וקשת חלם אמור כל שבעה מצה עשירה, עוד קשת מה מעליותא יש בחפזם שצוותה התורה לעשות זכר לחפזון חלם כתיב בנאוולה האחרונה כי לא בחפזון תצאו, וקריא שלא חספין בעקת אבותינו וכו', עוד יש קריא בפיסקא זו שמצות זו של קערב תאכלו מצות נצטוו בשביל שלא חספין וכו', חלם מצות זו נצטוו ברה' ניסן במ' יחרחש הזה לכם, ומפסו וישא העם את בצקו מרם היסך היה במ' בנין? אלא הענין כך היה שהקב"ה התיא את ישראל סאמלה לאורה ומלאך רע ענה אמן, והמטערים בענין ששעברו את ישראל באותו הענין נטפו ונפשו וישא אותם לחירות, כעוד המצרים לא הניחו לישראל להסתין בלחמם להחמין כל כך סתור אותם למלאכתם בחפזם, נמצא לא יכלו לסתור לשלחם ולא עתה בנאוולה היה החפזון של מצרים למתן לשלחם, וכן עתה הניחו אותם ער להחמין בעצם, והוא ענין מלא מתנאוולה, ברוב אשר ודו ברבר זה עצמו חקנו על כרחם, והיו טעם סאמלה לאורה, וכבר עת עלה במחשבתנו של חס"ת לנאלו אותם בזה האופן כשעברו בל תאכלו מצות כי ב הם סרותיו של השי"ת ובכתיבה זו נתרבה ערך החירות

לשון הקדש בעצם כארץ הקדושה. ואח"כ בשמא
 וגלו ונטרדו מלשון הקדש סבל סמום לא נהו
 לגמרי. רק ירדו לכלל בלשון התרגום. ואם תאמר הלא
 בגלות מצרים לא היו אף בלשון התרגום? ויש
 לומר אף שגלו ס"ס נשאר עליהם עול התורה
 והמצוה. ע"כ לא נהו לגמרי והיו כבלב ותחבר
 התלמוד בלשון תרגום. וכתב הרמב"ם בנפוח התורה
 כי בוסן בית המקדש לא היו אוסרים נוסח פרק זה
 של הא לחסא וכו' רק כשגלו זה ענין כל דבפין
 ית"י ריבול. בלומר לא בוסן בית המקדש שלא היו
 אובלין אלא למגוריו כשביל קרבן פסח. אבל עתה
 סותר לבא מי שיראה. ומה שאמר כל דצריך ית"י
 ויפסח ר"ל אף אפיקוסן שהוא כסוקם הפסח אין
 צריך דוק להיות סגור. לכתחילה קודם אפיית. אח"כ
 בשרצה לרבא אמר כי אפיית קודם אפיית. אח"כ
 כי א"י הוא לשון הקדש בפרש ואמר בארעא
 דישראל בלשון תרגום. כי זה נתקן בשבעים שנה
 שהיו כבלב. ואף שחזרו לא"י לא היה לגמרי לשון
 הקדש. כי לא חזרו לאיתנו לתקנו הראשון. כמ"ש
 חז"ל ואכ"כ הסד' ה' המשה דברים הסוד בב"ש
 שני. אח"כ נתוסף זו הכבא השתא עברי לשנה
 הכבא בני הורין. משתחרים לגמרי לא בעבד שנכנס
 לברית. ואמר הירבו בלו בלשון הקדש כי או יהיה
 עצם לשון הקדש.

עוקרין הקערה בתחלת הסעודה להעיד
 אתן אנשים שהיו הדרים תמיד סתודת יום הסות
 שהוא זמן עקירת השלחן סמניו. ושיתן זכירה זו נגד
 עינו תמיד. שאף נזאת שאינו כמות אם זקין
 כארץ והחיה עקירת הקערה סמניו בסוף הסעודה
 דחינו בתורתו. הזכירה זו היא סיבה גדולה לכל
 משביל לפעם בכל חיובלת באכילה נשמית אחד שהיא
 עניה כל כך שאין בה חיובלת להעמיד הנפש נחיה.
 ועוד שאינו כמות באכילה זו שתחיה לזמן מרובה.
פיסקא פסח פסח פסח פסח פסח פסח בעל זבת
 פסח ס"ס לא חזיר פסח וארבע כסות בתשובת
 עברים היינו חושבי ענינים ולא תשובה על שאילתו.
 עוד קשה ואילו לא התיצא וכו' מה תרדוה עתה
 אנשי גלות כמס שגנאלו כבר? עוד קשה עדיין אנו
 ובינו וכו' למה לא היה אפשר להתיצא אותנו אם
 לא התיצא את אבותינו ופירשו מה שפירשו. וכן תחכם
 בעל מעשה ה'. ולי נראה כי עברים היינו עיד
 עמיים על ארבע שאלות כמה נשתנה. ואז לא מקשה
 למה שאל אלו שאלות ולא אחרות. כי לא היה בבאן
 שואל ושיש. רק הסמך והגדרה הנהגה סידר השאלות
 עצמו הוא מותיב והוא ספרק והוא סידר בבאן
 ענינים המביאים לארבע לשונות של גאולה ותפארת
 והצלתו וגאולתו ולקחתו מהן את משמעותו. ונראה
 שרמוזין לארבע דברי גאולה נעתיין גדולת הנפ: א'
 שידוד מרובה. והו והצאתי אהכם מתחת כבלת

ליהן סעם ע"ו. והספרים נהבו מה שבתנו.
 עוד צריך להתבונן מאחר שהיכר בלשון תרגום
 למה סיים לשנה הכבא בארעא דישראל.
 והנה לשנה הכבא בלשון הקדש ואח"כ בארעא
 דישראל בהירום. והזו ואמר לשנה הכבא בני
 חורין בול בלשון הקדש. גם צריך לרע מה זה
 שאמר לו רבפין ית"י ויבול אם מוסין אורחים היה
 לו לחסינים קודם שישב על השלחן וקודם שסתחיל
 לשנות כוס של קידוש. והנה לבאר זה אקדים שתי
 הקדוטה: הקדוטה א' שאף שנכנסו ישראל לקדושה
 בהן הפסח עדיין לא נקדשו לגמרי בקדושה עד
 אחר שספרו ימי הספירות שהם באשה הסופרת
 ימי ליבן ואח"כ היה תיווג והתקשרות רחינו
 קבלת התורה. כמ"ס כוח שסמטעם זה אין נוסרין
 הלל בבל שבעת ימי פסח כמו כסבותה. לפי שערין
 לא נקדשו קשר שלם באמתה העליונה כבלל כמו
 שנתקשרו אח"כ. אבל בימי הזה שכבר זכו ישראל
 לקבל התורה כל הימים העליונים שהם על ישראל
 לעין כל כבוד שבעת עניי והכל כחבור שלם
 לפיכך נוסרין אה ההלל. הקדוטה ב' מה שכתב
 האלחי האיר'ל כי אונקלוס חנר שהרנם התורה
 נגסותו היתה סתקרבת לקדושה לכך התרגום קרוב
 ללשון הקדש. ונראה עניי שותף ענין שאין מלאכי
 השרת נוקטין ללשון תרגום אלא הם משתמטין
 בלשון תרגום וס"ם נוקטין כ"כ לשאר לשונות וולת
 ללשון הקדש. והענין הוא דרך משל למלך מדבר
 כל צרכיו עם ספרותו עברי שיתן אבל עם שריו
 אינו מדבר רק סעם. והסעם שלא יחשבו כי הם
 משתנים עמו והברותא להם יהי. מה שאין כן עם
 עבריו לא שייך לחשוב כן ע"כ אינו חשי. ולכן
 מלאכי השרת נוקטין לכל הלשונות כי לא יניע
 להם מה שיש חשי משא"כ בהירום חוששין שלא
 להקטן ולהשתתף בו.

וסוה יובן כשנאלו ישראל ויצאו לחירות
 למסח לא היה חירות לגמרי. כי עדיין היו יראים
 סמצרים כאשר באמת דרמו אהריהם עד יום שבעי
 על פסח. והנסתו חירות למעלה לא היה נוסר
 עד הן שבעות זמן סתן תורתנו. נמצא בפסח אף
 שבהן בנו והסמטן ס"ל לישון לא היה הדבר
 בעצם עד סתן תורה. כי היינו או כבוד התרגום
 הקרוב ללשון הקדש ולא היה נאולה שלמה רק
 מעורבים בלשונות עד סתן תורה. ואז פירוש התרוססות
 מכל לשון סמט דחינו כבוד לשון הקדש. והו
 ס"ס כמבילהא כה תאמר להם בלשון קדש. ואז
 חירות על הלהות חירות לגמרי. כל העוסק בתורה
 קרא כן הורין. ועתה אף שנכנסו בקדושה היו
 דרך משל עברי ה' ולא עברי פרעה. כעבד כעניי
 שנכנס לברית ועדיין אינו משוחרר. וכשבלו התורה
 נכנסו כבוד לשון הקדש ועיקר התורה בא"י. ואז

מצרים, וסבלות מצרים הוא חזק המערכת שלחם.
 (ב') שפטים במלחיתם, שחוא השר האריר למעלה
 מסערכת כולם בשמים, וחוו והגליו סעבודתם סמי
 חזם עבדים, ג' השירוד והמסדם היה על צד היותר
 שם שאפשר, ולא כמו שיש סעבירוד המערכת
 ביטי המן היה יותר גדול, כי הפיל פור התחפ ונר
 ואילו לעבדים ולשפחות נסכרנו היה די והקב"ה
 שירד לחיפך, סח שאין כן כאן שלא היה רק ישראל
 נצולים תעריץ נסאר מצרים, והנה יש להקשות למח
 יציאת מצרים נחשב יותר מנס המן, שכן תריבנו מן
 התורה לזכור יציאת מצרים בכל יום ויום? ומתרגיין
 כי ביטי המן כבר כבלו ישראל התורה ואין כ"כ
 הידוש לשירד המערכת כביטי יציאת מצרים שעריין
 לא קבלו התורה, ת"ז בא הכתוב לתודיע שאינו כן
 שיהיה אפשר להיות גם יותר גדול משירוד מערכת
 מצרים, חוו ונאלתי אתכם דהיינו השירוד היה בורע
 נמיה והשפטים במלחיתם היו גדולים, (ד) ולקחתי
 אתכם לי לעם חיייתי לכם לאלהים, כי סכה פרסוטי
 ניסא ע"י ישראל ומצות ספור יציאת מצרים נרמיס
 ותתח יגדל נא כח ה', כמו שיבא לקמן כביארד כל
 המרכת למפר וכו', ת"ז באח התשובה עבדים היינו
 למרעק בספרים, סע קשת וסך קשת מצד המערכת,
 ואין עבר יוכל לברחה, ותיציאו ה' מסם, חוו והנאחי,
 ת"ז חסיכול המרה תיחוד כדרך השר, ובתור כמיכול
 ע"ש ומלכות ברם אשר כקף שבח היה סמדר
 המערכת בערע, ואילו לא התיא חקב"ה וכו' כבר
 סבאר בהור, והביא הענין באריכות והוסיף נופך בעל
 צורד הסוד פ' בא ענין שחיו ישראל כסעם נאבדים
 נכנסו לסי' פנים סמא שחוא סוד החפץ, ואילו
 נכנסו רע כיותר חלילה נאבדו, חוו והנאחי אתכם
 סעבודתכם שחוי עבודת מצרים, ולא חסמיק בעקם
 לתחפץ הנגלו כבוד חסמים שערי בינה, ע"כ בין
 מצה למסך רק נגודה אתה (ע"ש), חוו ואילו
 לא התיא חקב"ה וכו', והיא השוכה על שאלת
 חלילה חוז כלו מצה, ואפילו כולנו חכמים, ר"ל
 ע"ד שפירשתי ונאלתי שאף שחיה לאחר סתן תורה
 זכר היה נס גדול כוח, חש"ה אפילו כולנו חכמים
 וכו' ויהי סתן גדול כוח, חלילה חוז כולו סרוד, דקשה
 לסאי נפקא מינה אוכלים סרוד ע"ש ויסרוד ולמח
 עושים וכו' לירטרו? אלא הענין נאולת מצרים לא
 היה עולם וכו' אלא עולם נקבת כאשר נאסר לקמן,
 חוו ושירדנו לא עולם סכל וכו', ואם היה עולם
 וכו' היה חלול עוד כאשר יהיה באתרונה, וסח שיש
 גלות הוא מות, וכן סח שסתעורד נאולת והצלח תיא
 סנאולת מצרים הדי', עוד יש למרש, והוא עיקר
 רבאמת במצרים היה תנס גדול סרוד רבו והיפכו
 כאשר עינו כן ירבה וכן יפריך, ת"כ אכילה סרוד
 שחוא חסא הדי',
 וכל הסדרה וכו' חרי זה משוכה, ז"ל

חזר פ' בא; סקורא כתר דא לספר כשבחא
 רציאת מצרים, דאיתו חיובא על בר נש לאשתעי
 שבחא לעלמן אויקימא כל בר נש דאשתעי רציאת
 מצרים, ובחזתא ספור תרי בחרות זמן איתו למחד
 בשכינתא לעלמא דאחי דהוא זמן סכלא, דהאי איתו
 בר נש דחזו בסריה וקב"ה תרי בחזותא ספורא, ביה
 שעתא כניש קב"ה לכל ספליא דליה ואסר לין זילו
 ושמש ספורא רשבחא דילי רקא שמש בני והרין
 בסורקנא, כרין כללו סתכנסין ומתיין ומתחברין בהריוו
 דירשאל ושמש ספורא רשבחא דקא תראן ברוח
 דסורקנא דסריה, כרין אחיין ואורן ליה לקב"ה על
 כל אינן נסין ונבורן ודאורין ליה על עמא קרישא
 דאיה ליה בארעא דחזאן בהרעא דסורקנא דסאריה,
 כרין אתוסף תילא כר סשבחין נבדוהיה לעילא וירשאל
 בחזותא ספורא יחי תילא למריהן כסלכא דאתוסף תילא
 נבדוהיה כר סשבחין נבדוהיה ואורין ליה וכללו דחלי
 קסיה ואסתליק יקדא על כלא, ובנין כן איה לשבחא
 ולאשתעי בספורא כסח דאתמר גיהא דא חובת
 איתו על בר נש לאשתעי תרדי קסיה קב"ה בכל
 אינן נסין דעביר, ואי תימא אסאי איתו חובתא
 וואו קב"ה ידע על סח דחזו ויהו לכתר דגא אסאי
 פרסוטי דא ידע על סח דאיתו ידע? אלא דהאי
 אצטרך לבר נש לפרסוטי ולאשתעי קסיה בכל סח
 דאיתו עביר, בנין דאינן סלין סלקין וכל ספליא
 דלעילא סתכנשו חסאן לון ואוראן כולו לקב"ה
 ואסתלק קיחיה עלייו תילא ותמא, כנותא דא סאן
 ראשתעי וספרש חסאיו על כל סח דעבר, אי תימא
 לסאי אצטרך אלא סקטרנא קאים תרדי קסי קב"ה,
 בנין לאשתעי תובת בני נשא ולסתבע עליהן דינא,
 כיון דאקדים וכו' נש וספרש חסאיו כל חר חר לא
 אשאיר ספרא רפוסא לתמא סקטרנא ולא יוכל
 למסתבע עליה דינא, דהא תרדי תבע דינא בקרסיתא
 ולכתר משחתי וסקטרנא פלוני עבר כן, ת"ד אצטרך
 ליה לבר נש לאקטרנא לפרש חסאיו, כיון דאצטרך
 חסי דא ליה ליה פטרד רפוסא עלאה, וכרין סתפרש
 סניח סכל וכו', אי תב בתיובתא יאות ואם לאו הא
 סקטרנא אשתבת עליה ואסר פלוני דאחא לקסך
 בחוקמא ראוני קסיה בסארין תובר כן וכו', ע"ד
 יאות לדרהא ככל הני כנין דאשתבת עברא סחימנא
 קסי קב"ה עכ"ל—סבאר סחח חסאמיר שאנשי חספור
 עושים רשע למעילת ומתעוררין בחי הנאולה כמו
 בימים חחם חספור חסאן סחח בחזותא ספור ונרם
 לתתעוררות נאולה בענין סוד שכנית בתחתנים לצורך
 גבוה, ואו נרם שלום למעלה, ואח"כ שלום בכל,
 ת"ז אסר חספור תורו לה' חסוד תפלאותיו לכני
 ארם, ויהיה ע"ז חספור ח' חישותה על עסק ברבתי
 סלה, הכותה כי ישותתי הוא לה' כביכול לו חישותה
 ג"כ בסוד השכינה בגלות, נמצא מניע תועלת חישותה
 לו על כל זאת על עסק ברבתיך סלה, אנהנו עמו

המורים על זה כפרושתו. ואפשר עוד לומר ע"ד חששם ראותו הלילה היה סמיר כיום כמו שיהיה לעתיד ולילה ביום יאיר.

עד קשה אך רביי תלמידים מבני רבותינו הניע זמן ק"ש של שחרית. וכי רבותיהם לא ראו זה? או מה בכך אלא חשש זמן ק"ש של שחרית. מאחר שתתחילו בחיור לדבר ברברי תורה ואין השעת עוברת למח ימסיקו? ועל זה אמר הקדמה סגנה. כתיב ליל שמורים הוא לח' וגו' הוא הלילה הזה שמורים לח'. וקשה בזה הפסוק כפל הלשון. ויש בזה סודות נפלאים וביאר קצת מהם בזהר מ. בא המדרך בביארו בפרסם בשער האצילות פרק שני ע"ש. והיו אלו החכמים השלמים עוסקים בפורות של אורו הלילה ובוראי נלו סודות נפלאות עד שהניע הערוך חסם יאנו התלמידים יפלטו בהכנסה וינירו לחם לפי השנתם בי כמה פנים לתורה. ואז אמרו רבותינו הניע זמן ק"ש של שחרית. זו לא היה הודעת רק השבות על פלפולם. וכוונתם הניע זמן ק"ש של שחרית. ותיבת זה בסודת ק"ש של ערבית ובחניע קרוב זמן ק"ש של שחרית נקרא לילה. בנדע סרת לילה נקבה ומרת יום זכר. ואפשר כונתם היתה כמו שפירש בזהר ח"ל. כתיב כי יהיה נער בתולה. מאי עמטא משום דכל זמן דלא קבילה זכר אחקריא נער מוקבילת רבר אחקרי נערה. אף חכא ליל דעד לא קבילה זכר. ואע"ג דכתיב שמורים לח' דבר הזה זמן לאתהבר עמה. ובשעתא דאתהבר עמה דבר כתיב הוא הלילה הזה ליל שמורים דבר ונוקבא. ובגין כן כתיב הוא הלילה הזה ובהר דאשתבתו דבר ונוקבא לית לשבתא אלא לדכורא עכ"ל. והפרסם שם המדרך בביאורה ע"ש.

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני זכר. משנת היא בברכות וקודם לזה תנן חתם מזבירן יציאת מצרים בלילה ופירש רש"י פרשה יציאת ובה הזכרת יציאת מצרים. ולא זכיהי. נצחתי. משמע מדבריהם שסבירא למח שחכמים תולקין עם ר"א בן עזריה לענין דנא. וקשה למח לא תלקו לעיל בשאמר מזבירן זכר. עוד קשה מאחר שר"א בן עזריה לא ידע הדרוש דבן זוטא מדוע חלק אתכבמים? אלא נראה דאינם תלוקים בגוף חרין רק בן זוטא והכמים משמעות דרושין היימם חקצובים וסבירא לה לבן זוטא ימי חייך חם היימם חקצובים וסבירא לה לבן זוטא ימי חייך חיים. פי' הלילות אינם בכלל החיים. ובראיתא בפ' רבי עקיבא שלעתיד יצחק אבינו משלם מתשבט חיי בני אדם פלגא דליולתא. והכמים אומרים ימי חייך כוללים עולם הזה בכלל דהיינו חיים והלילות תעלם הזה נקרא ימי חייך ספני שיש לעולם הזה קצבת וכל להביא זכר. וכוז יתבאר ליגא דהרי אני כבן שבעים שנת

עדיכן לברכו כאילו לא היה רק צרכנו לברך ולא לערכו. כי כפי האמת נם מה שהוא צרכו היא צרכנו כנודע להבאים בסדר ה'. הש"ה יורו לח' תסרו אגמ"ו שהוא הסרו של הקב"ה כלומר החסד שניע אליו. מכל מקום נפלאותיו של בני אדם להודות ולהלל. ועוד יש לפרש לפי מה שטובס מסאמר הוהר הנ"ל כי כשמשבחין להשי"ת בחסד ששעת או בא התעוררות שישמע עור. על כן התחיל בלשון יחיד הסרו ומסיים בלשון רבים ונפלאותיו כשיודה על החסד ששעת או יבא מצד התעוררתו עוד השמעת לחוסף על הראשון. וזה נפלאותו.

ח נח"ת. פסת רזנס פח-סת שחיה סת לספר. ואז יהיה נעשה סן סח-סח רחס רחמנא ופרקיני. וכלל הענין הוא כי מצד ספר נפלאותיו אז נעשה רבקות בינו ובינינו. ומסתלק החורבן והענין הספסיקים ומברילים בינו לבינינו. וזה הנאולה האמיתית. כי אז יתגלה לנו האלחים והנהנו לו לעם. בס"ש ואמר ביום החוה הנה אלחינו זה קרית לו זה באצבע זו חוה הוא ונשמחה בישעתו. ביום זה הישעתה שחיא מאתו להושיענו. וגם פי' בישעתו בישעת עצמו כביכול כפי"ש כי אז יתגלל ויתקדש שמיח רבא זכר. וזה הרמז כל המספר זכר חיינו כן משוכות זכר. תחו סוד ריבב אלחים את העם שסיבכ אותנו ואין הפסק בינינו. ובמדרש ויבכ אלחים את העם וגו' מכאן אמרו אמילו עני שבישראל לא יאכל עד שיבא בן חסין הקב"ה. הרי סבואר סוד חסיה. וסוד נשלמו תשובות.

מעשה ברבי אליעזר זכר ער הניע זמן ק"ש של שחרית. צריך לחזקו יציאת מצרים בימים ובלילות. כי יציאת מצרים ספרסם הידוש העולם על סבואותו ואתדותו ית'. והנה אמרו רבותינו שצריך לבלול סרת יום בלילה ומרת לילה ביום בברכות של ק"ש דהיינו בשחרית ויצר אור ובורא תושך. וכעריהו דברכו מצרים ערבים בהכנסה פותח ערבים. להודות כי אל אחר בראם. לא כקצת האמורים כי שברא יום אל ברא לילה. והוקבעו אלו הברכות קודם ק"ש ת' אלחינו ת' אתה. ולאחר ק"ש אמת ויציב שחרית. האמת ואמתנו ערבית. ושם התבר יציאת מצרים שהוא סופה על זה. הנה בקישור יום ולילה וכן רואין בהכנסה ברביא חתמת עם שקיעתה סודך ללילה היא מתאמרת ומנצחנה. היוםם בישמניע ומנו לבוא או סקודם נתחשף. כמו שאמר התרגום על ויבט חשך. וע"כ כתב הוהר שצריך לקשר הלילה ביום וכן חיים בלילה ברביא תורה ובקדושות. תו היתה כונת אלו התנאים הקדושים. כי בורא התחילו כמערב לקשר הלילה ביום ולא מסקו כל הלילה עד שהתקדשו כ"כ יום בלילה. תה החיוב תל ביותר בלילה החוה לעשות כן כספור יציאת מצרים ובנפלאות

דשבעים שנה הם חסן הקצוב כמו שנאמר ימי שנותיו כמה שבעים שנה, ואם היה ראב"ע בן שבעים שנה טעם היה לו לזכרון, ומסתבר ליה לדרוש בבן זומא לאוקסי ימי תייך על קצבה זו. פרשת ציצית רומז בפרסות לגאולה מצרים, עיי' בריש"פ' שלח לך.

ברוך המסום ב"ח ברוך שנתן תורה
לעמו ישראל, ברוך הוא כנגד וכו' חכם וכו' רשע וכו', יש בכאן כמה קשיות: קשה מה ענין שם שיתף מסום לכאן, עוד קשה הכפלות ברוך המסום ברוך הוא, וכן אח"כ ברוך שנתן תורה ברוך הוא, עוד קשה לישא, כנגד ותיח' לו לומר התורה דברה מארבעה בנים, עוד קשה קושיא גרולה שחקשו הסופרים בחשובת ארבעה בנים שנזכרו בכאן בהנדה אינן כמו תחשובת הנזכרת אצלם בתורה, והנה כעל זכה פסח ואסר מעשה ה' ישבו הענין ברוחק, עוד קשה מה שייכות אין מסמירין על שאלה החכם מה העדות, עוד קשה הלא כי ישאלך בנך סחר מה העדות ותחקים תאמרו כפ' ואתחנן קאי אכל התורה ולא על עניני הפסח, והכי פירוש דקרא אם ישאלך בנך סחר מה העדות וכו' כלומר מי מהייבני לשומרים? השביע לו עברים חיינו ותחיינו הקב"ה נמצא שאנתנו נעשו עברים לו ית' ע"כ חובת עלינו לקיים בכל אשר צונו ונדקדק חינו לנו כי נשמור ונ', עוד קשה לפי סברה חסיד שקאי אריני פסח א"כ סחו זה שאמר אף אתה אסור לו בהלכות הפסח כאילו החכם לא היה מזכיר מחלכות הפסח מה איתו לפי סברתו, עוד קשה מה שאמר אילו היה שם לא היה נגאל—לא נגאלה היה לו לומר דהא סובר עמו בנוכה, עוד קשה מה שאמר את פתח לו לשון פתיחה—אתח תניד לו היה לו לומר, עוד קשה בתשובת הרשע חסיד באמצע חספא בעבור זה ולא מכיא רישא דקרא כמו אח"כ באיינו יודע לישאל, עוד קשה לישא ד,אף, ומסתבר דווקא בחשובת החכם ותרשע, ובחפסוקים בחבנים יש"כ קושיא למה לא חש חבנים ספרד שסדרם בעל חסיד ויהא סדר נכון, כי מתחלה מזכיר החכם ואח"כ חשע שהוא נ"כ חכם רק הוא חכם הרע' ואח"כ חש שישאל נ"כ בסעצה ואח"כ אינו יודע לישאל ששם די לפת, והתורה מתחילה ברשע ואח"כ בסוף פ' ואתחנן באה שאלה החכם, ועוד קשה בשאלה בן רשע דבד בלשון רבים ותיח' כי יאמרו אליכם בניכם ובכאר בנים בלשון יחיד, עוד קשה בתשובת בן רשע בתיב ואמרתם ולא כתיב אליהם כמו בשאר חבנים שהיה הריכור לו לנוכה והנדה לכנן ביום שהוא לאמר, תיבת לאמר מיותר היא דהא כתיב והנדה, על כן אני אוסר כעל חסיד הנייש בקשיות חתן ומכותן חבין בניסיות הענין שהתורה דברה כנגד ארבעה בנים, אף שבאמת לא

הזכר בתורה לענין פסח רק שלשה בנים, כי מה העדות הכתוב בואתחנן קאי אכל התורה כמ"ש לעיל, סבל מסום נרמז נ"כ הבן החכם לענין פסח, וזה שעשה הקרמה לזכרו ותודיע מעלת התורה שהיא בתכלית השלמות, ובכמו שדרשו חז"ל כי לא דבר ריק, ואם הוא ריק הוא סבם שנעלם סבם, אבל תנות התורה ב"ח יודע כי לא דבר ריק הוא, ותורה דונמא להשי"ח תנותה בענין זה, וחתו שאמר ברוך המסום ברוך הוא השי"ח נגלה ונסתר, נגלה מצד פעולותיו ונסתר מסום כי הוא מסומו של עולם, ונסתר מצד סחוחו שאף מלאכי חסרת שואלין איה מסום בבורו ואינו נודע אלא לעצמו חת ברוך הוא, ולעולם זה נתן התורה נגלה ונסתר, ונגד הנגלה לנו ולבנינו ויכל ישראל אמר ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ונגד דבר הריק סמנו ונודע לו אמר ברוך הוא, ותקרים בעל חסיד התרסה ו על סת שרעה לחייא תעלוטות מענין ארבעה בנים התחיל ואמר כנגד ארבעה בנים דברה תורה, ר"ל שהתורה מיירי שכל חבנים הם ביחד כספוכת אחת, כי כחיות ישראל כארצם כחול אשר על שפת היא חיו הרבה כנויים על פסח אתר, ואין ספק שבכל קבוץ וקבוץ חיו מעורכים כל חבנים הללו, וחתו שאמר כנגד ארבעה בנים חיינו אלה שהיו יושבים לסלול, ובקדמא זו יעלה ליה חירוק לקושיית הכתובים באשר באמר, אפילו כולנו תכמים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, חכם מה הוא אוסר, דבריו הם בשאלה ר"ל לוקח הדברים הכתובים בואתחנן על כלל התורה והוא לוקח אותם על ענין מסויאן למשד שסתבר נ"כ ענין יציאת מצרים, וכשהחכם שואל שאלה זו בודאי אין בונתו כפשוטן של דברים בואתחנן שהוא על כלל התורה, דא"כ היה קשה למה דוקא עתה בפסח שואל, אלא דבריו הם משאלין למשד ומזכר בלשון חספוס וכונתו על ענין אתר הנוגע דוקא בפסח והוא זה, כי הוא מקשה עדות חקים ומשפטים הנאמרים בפסח סתרו אחריו, וזה כי עדות נקראים המצות שאנו עושין זכר לזכר כמו סודו זכר ליסודו את תיחם, סעח על שום שלא הספיק וכו', וכן תרבה מצות כיוצא בהם, והם עדות על סת שעבר סח שהיה ותמצא ענין עדות בפסח כי פסח ה' על בתי בני ישראל, ואז מקשה א"כ מה זה חקים שכחתי אצל פסח זאת תקח הפסח שהרי אלו תרתי סוחרים זה את זה, ואם הוא עדות נמצא נודע מעם הדבר, והק נקרא מה שהוא נזיר סלך ולא נודע חסעם, וכי תיטיח תק האסור כאן אין פירושו כמו מצות שהם חקים, רק ר"ל שהוא חק לכל העולם לא לישראל לבד, קשה דסותר לזה א"כ למה נקרא הפסח משמש כמו שנאמר בכל קותיו ומשמטיו? נמצא תחכם מקשה סתם מפשך, אם פירוש חק הוא נזיר חסלך סותר לוח עדות, ואם פירוש חק הוא חק לכל העולם סותר

בו עסק נרול בקרבן פסח, אספה נזילה בישראל בתוה נתנה וסוכות עוסקים, והיה הכן סמחה ושאלי לאביו סח זה וסמחת מרדות העוסקים אין פנאי לחשיב לבנו אל נבון, ע"כ אסרה תורה והנדה לבנך ביום ההוא בלומר סמכוה יום בש"שאלך סח זה הניד לו שתאכר לו הענין כלילה בשחייו סתמים לפנינו סמח וסרור ואו נחיה פנויים סתעסקים או אני אוסר לך כל הענינים אף סעניני קרבן פסח.

ברוך שומר הבטחה ל ישראל וכו'. קשת לסאי נפקא מינה הביא רישא דקרא ועבדום ועני אותם דה אינה הבטחה למוכח? ויש להרץ סתוך השכה אורה כי בבוא הסוכה היה הרע קרום לו ואו נודרך, חת טעם אכילה סרור ע"ש שסרור, עוד יש לומר אברתם אבינו ראה בצאטענינות שלו שעבר ירשו, כמ"ש להקב"ה הנה בן משק ביתי יורש אותי, וסח אסר הקב"ה לא יירשך זה כ"א אשר יצא סמעך, בלוסר זה העבר לא יירשך אך יתקיים הצאטענינות כעבר אשר יצא סמעך, וכך היה כי עברם היינו לפרעה כמצרים, נמצא ועבדום הבטחה טובה, חשב אה חקץ לעשות כסו שאסר לאברתם ידוע הרע ועו', בפ"ק רשבת א"ר סמא בר גוריא אסר רב ליעלם א"ר יצא סמעך, וכך היה כי שבשביל משקל שני סלעים מילה שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקאו בו אחיו ונהללל הדבר ורדו אבותינו מצרים, ח"ל החום ו'אע"ז רכלאו הכי נאר רכתיב ועבדום ועני אוחס שסאל חיה ננור עליהם עניי ב"ב אלא ע"ז שהרי ארבע סאות שנה ההלילו קודם שנגלר יצחק שלשים שנה עכ"ל חרב הנדול רש"ל ז"ל בחבמת סלטה סחך בתוספות קודם גרם שהרי ארבע סאות שנה התחילו משגולר יצחק וערנין אין חרבר סוכן חיסב, וצריך לפרש וחכי קאסר שהרי חזינו דמיקל בכל צד ע"כ לא היה ננור עליהם עניי ב"ב, ורחה, והניי לי הנאק סקום להחנדר כביאר דברי התוס' ביי יש להם קשיות בפוסקים, סכח נשכך אה היתה חנורה ח"ל שנה סברית בין הבתרים לסח אסר ארבע סאות שנה, ואם לא נחשב לכלום הכשרה רק חשב סאות שנה, ואו ספיר שאסר ארבע סאות שנה, אמנם קש באידך פסוק שנאסר וסחב בני ישראל ועי' ח"ל שנה, ע"כ סכירי לתו להתוספות רודאי חנורה היתה ארבע סאות שנה סברית בין הבתרים רק שאח"כ סמאו ביוסף וסבח ללול יוסף ננור עניי ביותר דהיינו שלשים שנה ביותר, כי בן סכירת יוסף ער עסדו לפני פרעה שלשים שנה ואו ננור שלא יהיו השלשים שנה סננין ארבע סאות ותתקיים חנורה ח"ל סנין ה' יתחיל משגולר יצחק, וע"ז אסר הסניר ברוך-הוא, חנה ר"ל היות העתידות חלל צפוי והשרות נתנה, חנה כתיב ידוע הרע ואילו לא היה ענין יוסף היה מתחיל

לח סעספ? וכאח התשובה אין ספמירין אחר הפסח אפיקום, ופרק ערבי ספחים איכא סאן דאסר אפיקו סמא חיינו שלא יאכלו הפסח בשני סקומות, וענין זה יהיה תשובה לסח נקרא חק כי דבר אחר חקיי יש בו שאל לו סעם, כי סברא היתה להיפך דאררבה ילך סביח לביח לאכול כענין שחיה ספסית הקב"ה סביח לביח?

והנה עצם השאלה לפסח היא סכן רשע, ולשון שאלת החכם הוא סרסאל סמחי דואתנן, ע"כ לא חוכירה חתרה באן בפסח שחניד בן חכם, החו שאסר אף אהא אסור לו כהלכות הפסח, בלוסר לענין פסח חשבו לו אין ספמירין, אבל לענין השאלה נוסף על כלל התורה התשובה היא כרתובה באחתנן, וחנה מתחלה דבר החכם כי הוא רשע סמברים ואח"כ הרשע, והרשע קופץ באפיקורסותו סרם שחשיבו לחכם, לכך כתיב בניכם בלשון רבים, כי נם החכם דבר וכתיב שם ואסרתם ובה פסח הוא לח' אשר פסח על כחי בני ישראל בנגפו אה מצרים ונאר כחינו הציל, ולא אסר אילו רק החשיב יאסר ננר כל המסוכים, וכוח יהיה השובה לשאלת החכם וקחינו הציל לרשע, התשובה להכם היא כך ואת כחינו הציל שפסח סביח לביח, וא"כ הוא חק חחו אין ספמירין ובר כמ"ש לעיל, קחינו שנים לרשע ואת כחינו הציל ולא של מצרים וכן אילו היה שם לא היה ננאל.

והי"כ וס"ד וחנרת לבנך ביום ההוא לאסר זה, וזו שאינו יודע לשאל יש להסתפק בו אולי אינו שואל לסיבה כי לא אכפית ליה כסעוה ע"כ אינו משינה לישא וליחן, או הוא מצד הסרונג, ע"כ באה המצוה את פתח לו אולי יפתח פיו ויהיה נוסף על הראשון, ולכן סחריב אתה לפתוח וחנרת לבנך, הפוך פניך אליו לאסר ר"ל תאסר לו שיאסר לרשע כוח הלשון כעבור זה עשה ה' לי ולא לו וכו' חחו שפירש"י בפ"י ח"ל כמאן תשובה לבן רשע, ע"כ לא הלשון לא היה ננאל בלשון נכחן כי הוא סמבר עם שאינו יודע לשאל שיאסר בן לרשע ולא דיבר עם הרשע כלום רק סח שאסר בתוך קהל המסוכים ובה פסח הוא לח' ונר כרלעיל, לכך אסר אף אתה חקחה נוסף על מה שיאסר לו אח"כ בחתיא השאינו יודע לשאל, ומביא כעבור זה כקצור כי סן כעבור זה הוא נוסח שיאסר השאינו יודע לשאל.

יבול סרדאש הרש תלסוד לומר ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול סכעוד יום ח"ל כעבור זה, כעבור זה לא אסרתי אלא כעשה סענה וסרור סנחים לפניך, ורעה שרעה לתריך יתכת לאסר דמיותר בסמוק נאסר וסרור, ואע"ס שכתבתי לעיל כענין ד' בנים איך סמתורץ ס"ס פלים לתרשיה והכל אמת, וענין סכעוד יום היינו ערב פסח שחיה

ת' שנה מן, תרע' דיינו הבשורה, והו חכמול ידע
 תרע, ותת שארע ענין יוסף מתחיל ת' שנה מן נר
 יהיה ורען, ח'ה' הסניד חשב לעשות כמו שאמר
 לישא דמשתמע כה וכה.

והיא ש עטרת, כלומר הנקבה של מעלה
 (משופעת) עטרה והיתה הגאולה מצד אור החתר
 (באור הלכנה שהיא משופעת) ע"ב לא היתה
 הגאולה לנצחית, הוה חתא חתא ששבכל דור
 הוור עומדים עלינו לבלותינו מ"ס הקב"ה מצילנו
 מידם, אמנם בגאולה העתידה לא הוסיף היא לקום
 רק הזכר (משפיע כמו השמש) יקום, כמ"ש עתה
 אקום יאמר ה' ע"ז רצו שמרה לא נוד אלא על
 הזכרים, ונשאר זה הדרשם שעדיין לא יש אור הישר
 עולם הזכר.

צא ולמד מה כקש לכן הארמי וכו'. פרעה
 לא נוד אלא על הזכרים היא כפירה, אבל לכן
 כקש לעקור את חבל כי לכן הוא כלעם ובלעם היה
 לו אחיזה בכל העולמות ועליו נאמר ארמי אובר אבי
 וירד מצרימת, לא לכן הארמי ירד למצרים ובקש
 לעקור את חבל שלא יהיה אחיזה לישראל חן בעולם
 הזכר חן בעולם הנקבה, כמו שאמר חן בניס בני
 וח כנות כנותי וכל אשר אתה רואה לי הוא,
 ורואה הוא מלשון לפנים יקראו הנביא רואה,
 כי לכן שהוא כלעם קם למעלה יתירה ולו אחיזה
 נודלה.

וירד מצרימה, אנוס ע"פ תרבור ויגר
 שם למדור שלא ירד להשתקע, כי באשר השיג יעקב
 כי כמאמר מתאפסים באו פנים במחריבין מסך דיינו
 לכן ירד שם ע"ב לא פיגל במחשבתו לירד שם
 להשתקע דא"כ היו ורעו ת'ו משוקעים כמו שכתבתי
 בכמה מקומות בענין הפזון מצרים ברנע, ואילו היה
 עוד רגע היו ה' משוקעים, ע"ב לא פיגל יעקב
 במחשבתו להשתקע, הוה עתה ישבו כארץ נושן כי
 תארץ הוהת קעת קודשת היה כה, כמו שמצאתי
 בתוב כנותרם הארץ'ל נשן=נשן לשרה שנתן לה
 פרעה בשלפתה, ונידון ברין מוק לשלם כמיטב תארץ,
 כי אטר פרעה אחיך באו כלומר אחיך דמיס
 לך כמו שאחה משתרר נס הם ככך, ואמר לשים
 אותם לשרי סקנה על שלו כלומר הסקנת שהוא
 שלו בעצם דיינו מול טלה שהיה עובר והם
 יבנועם.

ויהי שם לנני נדול, הוא דורש
 תיבת נדול לפניו ולאתרו, נוי נדול מציינים כמו
 שאמר תו"ל מעולם לא מסקה ישיבה מאבותינו
 וכו' עכרם נדול הדור היה וכו', נס דרש נדול ועצום
 הכולל הרבי בכמות הרבוי באיכות דיינו נבורים,
 ורב כמו שנאמר וכו' כלומר לא די שלא מסקה
 ישיבה אלא ורב יש שבהר לילך משלמות לשלמות
 ת' אתו, לא כמ"ש יעקב בשחלק ללכן שחתי בשלום

שהיה די לו בשלמות הראשית, אלא כמו שאמר יתרו
 לך לשלום, הוה כעדי עדיים, רק שאנחנו ערום
 ועירי, מצד זוחמת הנפש היה ערום וערום כמו
 שאמרתי במקום אחר.

וירעו אותנו, קשה לו לחסיד וירע
 לנו היה לו לומר, אלא הפירוש הוא כי עשו אותנו
 רעים והמסים וכל תוסא הוא שופת חיפך מעב
 נכון והבם, הוה חנה נתחכמה לו, וגם התכמה
 משחלש לדברים ענופים כמ"ש כי בתחבולת תעשה
 מלחמה, ועלה מן הארץ, כעמט השרה הוה ורב כמו
 שנאמר וכו', למען ענותו בסבלותם עניו לתשמיש
 שלא יצא חלד מזוה, ועבודת פרך היא מניעה
 לגמרי שלא יהא רבוי בכמות, ותצנע וכו' קשה מאי
 מחרש כחכמת פסוק לראיה על פסוק? אלא מפני
 שקשה לחסיד שלשה לשונות בתצנע כי נאמר בו
 ח' אלחינו וכו'ישמע לא חזירי אלא ח', ובריעו לא
 חזירי שום שם, וע"ז מתרץ כי ישראל התפללו
 בזכות אבות והקב"ה ענם מצד עצמו כמו שחכמיים
 אני ח' נאמן וכו', ומביא ראיה שישראל התפללו
 בזכות אבותיהם שנאמר יוסת לך מצרים ויאנתו,
 וקשה בזה המסוק אדרבה היה חלם לשמות, ורש"י
 כתב מה שכתב, עוד קשה וירע אליהם משימא
 סאי קס"ל, ורשעתי' מספרים דהענין הוא כשמלך
 סאי אוי כל עמו בזוכים וצועקים ומספידים עניו,
 וסי שאינו ירעה שן הוא פונם כבכבוד המלכות, והנה
 כל מצרים היו צועקים וזוכים ישראל נ"ב צעקו, אבל
 צעקתם היתה מסופי העבודה, זש"ה ויאנתו בני
 ישראל מן העבודה, וכל העולם היו מזכרים שחם
 צועקים כשאר עברי המלך על משרתו, אבל וירע
 אליהם, הוה ית' חיורע מחשבות הצפונות ירע שחם
 צועקים לחשי'ת ומתפללים על צרת העבודה, ובוראי
 עקקה כלי דיבור ומתא שפתים אינה תמלה, אבל
 חם דברו כצעקתם אליה אברהם אחי יצחק ואלהם
 יעקב, ובנותם היתה לעורר זכות אבותם וחשופים
 היו מבינים שחם אוסרים בן לבכוד המלך כדרך
 שנהנין לחזירי נשמת החטים שתחא נשמתו צוריה
 כצור החיים עם נשמת אברהם יצחק ויעקב, וירע
 אליהם, אבל הוא ית' ענם מצד עצמו כמ"ש וישמע
 ח', ואת"ב חוסיף הוא ית' בתעוררות דמיס בזכות
 האבות וזכור את כריתו את אברהם וכו', אח"כ וירא
 את ענינו, שהוסיף השננתו מצד התחתונים כי לא
 לתוהו כראת, לחץ זו הירוק וגם במבט עמס הליסוד
 כמ"ש תו"ל שמעתתא כעי עלותא וכו'.

כיר תזקה וכו', קשה מאי מעמא חשיב
 דבר דרם יתור מסכות אחרות? עוד קשה מה
 שייכות יש חכא לענין תרבו שלופת בירושלם, וכן דם
 ואש וחמרות עשן שוהו לעתיד? ונראה דכא להראות
 כמכות האלו סכת יתירה שהיתה כה מה שלא היה
 נודע כבר, הוה כי הרבר היה לא ככחמות לכבר

ובא לתורות שאף בני אדם שנתעברו בתוכם שלט
 בהם הדבר, וע"כ קראה יד חזקה, ובורע נמרה וז
 חזר, לומר בגיורח שזה ובא לתורות על סת דריאה
 במרשע שמכח מצרים בכבורתם שחיה מכת הרב
 גדול במצרים מצבורים כי חכבורים בששעו חזרה
 משה רבינו ע"ה בה אמר ה' בתצוה הלילה ונו'
 הלכו לאביהם וצווח שישלחו את ישראל ולא רצו,
 ואז הנו באבותם מכת הרב, ובמורא גדול וז נלוי
 שכניה, כי חקב"ח בעצמו הכה כל כבור וחמורא
 היה כי מדה הרין קטרנה נ"כ על ישראל, ואמר אשר
 עשה ה' לעיניכם, כלומר לא כמ"ש בלום אל היום
 אחרך כי די לך בתעלה עצמך ואינך כראי לראות
 אחרים נלקים, אבל בכאן לעינך, ובאותו זה המטה,
 ר"ל אותה שנעשו במטה עצמו ובא לתורות לו
 חידוש מה שלא מכאור לעיל בהריא בתורה, והוא
 שהיו שני אותות במטה נם בתוך נם, כמ"ש רש"י
 בפסוק ויבלע מטה אהרן את מסוחם, ומילתא דרמיא
 שם מרה וכתב בכאן, ובמפתחים זה הרם, למד
 מנזירה שזה, ומראה חידוש במכת הרם שלא היה
 דם במקרה רק המים נעשו דם בעצם כמו דם האב
 במחסימה, ח"ש דם ואש, ועוד היה חידוש נם בתוך
 נם שחיה חמרות עשן שאין בן במבע הרם שאין
 עשן עוד שחעלה חמרותו כמכתב בסמ' תולץ בידע,
 ואני אברחה חלוי שמעתי מא"א הנאק מזור"ר
 ישעיה סנ"ל זע"ל כמ"ש אבי זקני הנאק מזור"ר
 שעפמיל סנ"ל זע"ל ובמפתחים זה הרם כמה שנאמר
 ונתתי מפתחים בשמים ובארץ דם ואש וחמרות עשן,
 בעל מעשה ח' מפתח עם היות הרם מכלל המפתחים
 אין לומר על טעם פרטי מפתחים בלשון רבים, וכתב
 א"א ז"ל בספרו בקצרה כנ"ל, ואני ארדיב בלשוני
 כי מצאתי כתוב בס' תורת התעלה דף ס"ב בפירושו
 שפמרש למערכות כי אוח המוכת המים לדם הוא
 נמנע מצד המכבע כי הרם בא מחסימה שחיה הם
 ומים הוא קר ולה ע"ש, ועוד דע שכתוב במור יו"ד
 סי' ע"ו בשם הרשב"א בענין אם עבר נתן כלל תחת
 העלי וכו' שאין דרך הרם לתעלה עשן וכו', זה
 היה בונת המניד להפליג נם בתוך נם, ובמפתחים זה
 הרם מכת דם ואש, שרם בא סן אש הם והוא לה
 חת קר ולה, ועוד נם חמרות עשן כי אין דרך דם
 לתעלות עשן, ושפחים ישקן.

דבר אחר ביד חזקה וכו', אלו עשר
 מכות וכו' מורות על כל עשר מכות ואז לא קשה
 מדי וקל לחבק, ואח"כ מתחיל בבא חרשה אלו
 חן עשר מכות וכו', ר"י יתודה היה נוהן בהן
 שמינים וכו', רבו המפרשים מה תעלה יש בנתינת
 חסינים? ונראה לומר כי נם ישראל היו נתונים
 בדי ולפי המערכת היו ראויין המכות להלל נ"כ
 עליהם ה"ו רק חקב"ח ברחמיים ובחסדיו נתן להם
 פדות וכומר ונתחמך לענין אחר, כמו מה שראה

פרעה כי רעה נגד פניהם נתחמך לדם מילה וכו'
 כלם, וע"ז נתן ר"י סימנים, סימן ראשון רצ"ך כולל
 מכת ראשונה דם ונתקיימה בהם שנתחמכה לדם
 מילה כמו שכתבתי, סימן שני ער"ש מכת ראשונה
 מזה הסימן היא מכת ערוב נתקיימה בהמם
 בענין אחר כמ"ש סן חרבה עליך היה חסרה,
 סימן שלישי באח"כ מכת הראשונה מזה הסימן
 בדר נחמיסה בימי שמואל הלא קציר חסים ונר,
 ובא ר"י לתורות לנו כמו שמצינו בהריא ראשית
 חסינים שנתקיימו בישראל במרה הרין חרפה
 להיות פרות על מדה הרין הקשה וכן מסתמא
 כולל.

במה מעלות טובות, בסמ' ערובין א"ר
 אלעזר מיום שחרב ביתמ"ק ריו לעולם שיחמשה
 בשתי אותיות שנאמר כל הנשחש החלל י"ה, ע"כ
 מזכיר מ"ו מעלות שהם נגד שני הו תקראים
 מעלות על שם מ"ו שיר המעלות שאמר דוד בשבחה
 השיחן כמ"ש בסמ', סוכה מ' החליל, ונם כאן
 חשב מ"ו מעלות עד בנין בית חבזיה, רבים
 מקשים על סדר דכמה מעלות תל השוק טובה
 כפולה ומכופלה לימא כפולה לכל ואם אומר
 מכופלה שנם חשניה מכופלה א"ב מאי עביד עם
 יתר המעלות, עוד קשיא על כמ"ש דיינו שאומר והם
 לא היו די וולחם ולא סני בלאו הכי, דחיינו
 הוא אילו לא נתן לנו את סמנמם ונתקיימו
 כבר חבטיה את אברחם אבינו ואח"כ יצאו
 ברכוש גדול, וכן אילו לא קרע לנו את הים ממילא
 היו נמבעים ומה זה דיינו? וכן אילו לא נתן לנו
 את התורה הלילה וכי בזה דיינו! כולל הענין הוא
 שבטובה ראשונה יהיה נכלל נ"ב המכות השניה
 וכן כולם, והא לך ביאורים: כשהתיאנו מסערים
 כבר נאכר מה שחיה בידים כמ"ש מה זאת עשית
 כי שלחתי את ישראל מעבדנו, על כל זאת עשה
 שפמים והם עונשים וכוזו ננרע עונסם וחשש בהם,
 ועוד חוסיף לעשות כמות באלהיהם ועי"ז הורע בהם
 של מעלה, והרג בכוריהם שחיה מעורר הביטול שלהם
 לנשרי, ובבורי ישראל לקחו ירישה בכפלים עוה"ז
 ועוה"ב, ונתקיים רכוש גדול עי"ז בהריא, בכ"ז נח
 לנו את סמנמם וזו חיו עשרים, ונם קרע לנו את
 חים ולא יצא מזה סוח תועלת כי להעלה היה די
 שיבירה את מצרים ונם לא נחקר הדרך בשביל
 זה כי הם לא הלכו דרך חים לעבר השני רק כקשת
 ויצאו בדרך שבאו ולא חריתו מאומה, ולא היה להם
 תועלת רק ביות חים חיינו אבנים טובות ומגילות
 ששמאנו שם, בנות לוח חעביים בחברה בל העברים
 במקום רשע ומים, ועוד כי שיקע יצינו בחטוב כדי
 שישלום אותם חים, והיו סוסים מעוסרים בכסף
 חתב ואבנים טובות חו בית מצרים מעם שניות,
 ונתנה לרוב המסן שלקחו ישראל היה די להם לסיפוק

בענין זכיות וחובות של ארם עצמו לזלג מזכות לזכות ולעבור במחירות על החוב שמשפיק נדי שיהקרבנו וזכיות אחת לאחת. באופן שזכיות נעשין חוב עב הקושר את ניסת ארם למעלה חוב שלם בלי הפסק עד שמקושר למעלה, הרי הוא קרבן לה'. ראשי פרקים אלו קבלתי מתפרסם האר"י חוספתי לקת.

מצה זו שאנו אוכלין וכו'. כבר בארתי בכמה מקומות שענין התפוק היה הצלה נרולה לישראל אשר נשחקו בקליפות מ"ם פנים סמא, ואילו לא הציא אותם הקב"ה משם ברנע זו מסיס אז היו נשקעים לנסרי ולא היו עולים ה'. הרי אנו ובנינו ובני בנינו משתעבדים. ולכן היפזו חקב"ה שלא נתמסין לנסרי. סרור זה שאנו אוכלין וכו' ר"ל המרוד דחינו חזרת הנקרא חסא למה הוא מצוה מן המצוה יותר משאר מיני כרוז הנזכרים שם במשנה אע"פ שאין בו סרירות כ"כ כמו באיך? על שום שנאמר ויטררו את היהם וכו'. ואקדים לזכר מה שמצאתי בשם חזרו: כי השם מ"ה היותא סבראשית הוא סרה חזין, ומתחלה עלה במחשבתה לברוא העולם במרה חזין ואח"כ שהפועם סרת הרחמים, התו ענין כל התחלות קשוח תצדיקים תחלתן יסורין וסופן שלוח. הרשעים לחיפך מקדימין ברכת לקללה. התו רמז ויהפך לבב פורע שמתחלה שעברם כמה רך ולבסוף בעולם הקשה, וישראל ראוים היו מתחלה בקשה ובסוף רך, חש"ה אה כל עבודתם בפרך. ר"ל נוסף על מה ששיעברם מרעה כמה רך חוסיף ויטררו בעבודת קשה, ע"כ עיקר המצוה בחזרה שהוא חסא בי חס רחסנא עלך, בי הנחת חקב"ה עצמו בחיפך מה שנהוג עם הרשעים רק מתחלה מיסר ויטררו ואח"כ החירות.

לפיכך אנהנו תייבים, וקשה כי כפי הרהא אמרו ארבעה צריבין לתודות למה אמר כאן לישנא דהייבין, אלא לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה, שם מדבר ע"ר שמתוך שלא ליסח בא לשמח, אולי הדברים שהושב שם הם מנהגו של עולם שצריבין לירד לים וגם שאר הדברים ששכיח ע"כ צריבין לתודות לייבים באם היחוד ויראע שלא יזקו ויהיו נצולין, וכאן אמר הייבין בלי שום תקוה צורך, וחשיב שבעה שבוים כנגד שבעה רקיעים ששידד הש"ת מערכת השמים בשביל ישראל.

צרכיהם ואף שהיו במקום לא זרע היו יכולים לשלוח ולהביא מסקום אחר, ועם כל זה סיפק צרכנו במדבר, וכדי להראות לנו היבתי היחיד ע"י השגתו הפרטית נתן לנו את הכן, להמעיטנו מעין עולם המא כראיאת כתינת שנקראו חשמים שהקים שבו שחוקן מן הצדיקים לעתיד לבא, נתן לנו את השבת הראיאה כפי רשבת מתנה טובת יש לי בבית נניו לך והודיעם, כדי לקדש אותנו בקדושת שבת סתלאת וזמכת הנחש דהוא מסטרא דחול, וקרבנו לחר סיני שאמרו חז"ל ישראל שעמדו על הר סיני ספקה וזהמתן, וכדי לחוסיף בנו השנה נתן לנו אה התורה פנים בפנים ולא ע"י האמצעי משה רבינו ע"ה, אם בשביל וראית את מורדך ואמר רבי הא דאחסיא דראיית ר' מאיר מאתרו ואילו ראיתו דמניו זיהמתן, אלא כן סרעו צורך לאירא דא"י דמחכים, אלא מורה על היבקות ביותר כי ארץ ישראל של מסה בטוח כנגד א"י שלמעלה, וחסיף קדושה על קדושה בכנין בית המקדש, והו שאמר על אהה כמה וכמה כפולה ומכופלת, כל אהה טובת כפולה ומשולבות זו בזו התו מכופלת.

מסה שהיו אבותינו אוכלים, שנאמר ואמרתם זכה מסה הוא וגו', מה שאמר כנגמו אה מצרים הוא מיותר, אלא שאמרו חז"ל כי היו בבורי מצרים נחכאים בתוך בני ישראל וכאשר בא המשיחית לנגוף אה מצרים ומצאם בבתי ישראל חלא טרי עברו יתרון גם בבורי ישראל וכן שניהנה רשות למשיחית אינו מבחין, וע"כ היה כנגם הש"ת בעצמו להבחין ביניהם, ה"ש אשר הציל את בתי אבותינו במצרים כנגמו אה מצרים וכו', זכה מסה הוא הקרבן הראשון שנצטוו ישראל עליו, ואודיע לך ענין קרבן, דע כי אין לך ארם בישראל שאין לו זכיות וחובות והם מעורבים יחד, היום עושה זכיות ולמחר עושה חובות ואח"כ זכיות וחובות וכן חזר חרב פעמים וכשהוא מתחכם ומתורה וסביא קרבן, מה עושה חקב"ה מדלג מזכות לזכות, חזו סוד במצרים שנגלה חקב"ה כבברודו ובעצמו לכבוד ישראל, ובתיב ועברתי בארץ מצרים דרך העברה בלא שום התלככות כמו שהיא בעת הזעם שמלכש קרשתו כשהתלשלה מפי סני המאיו, אבל במצרים היה דרך העברה ולא הרים אפי ולא ראה עמל, כי מסה הוא שספה ועבר במחירות מבית ישראל לבית ועבר על מצרים במחירות שהיה משפיק ביניהם, וכן עושה

